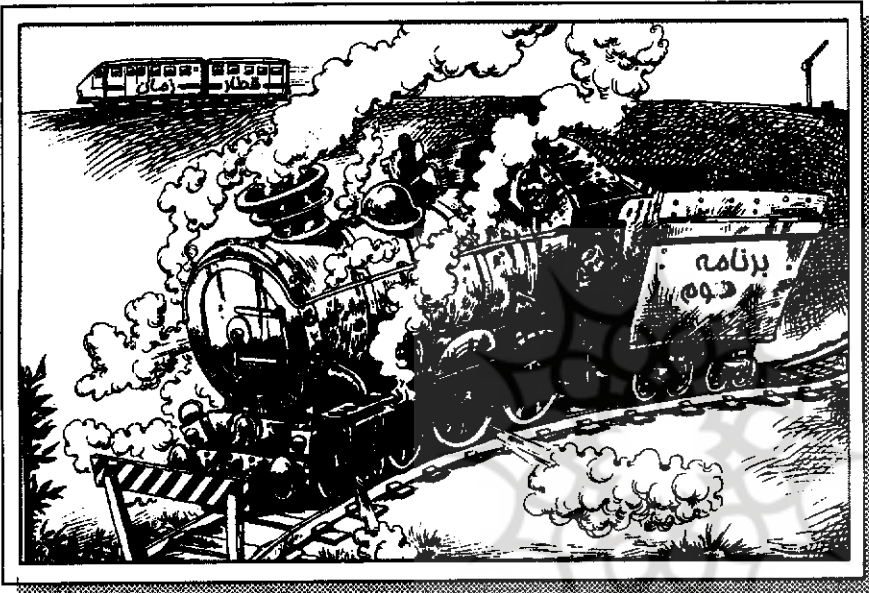

برنامه سوم توسعه:

از تجارب گذشته پند بگیریم...

نوشته فرزین فنائیان

دولت سازمان برنامه و بودجه را به عنوان متولی برنامه‌ریزی کلان اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی کشور مکلف کرده است با بهره‌گیری از تجربیات حاصل از برنامه‌های گذشته، و با توجه به شرایط جدید اقتصادی که در قالب طرح ساماندهی ارائه شده است، برای یک دوره پنجساله دیگر، یعنی از ۱۳۷۹ تا پایان سال ۱۳۸۳، برنامه‌ریزی کند.

سازمان برنامه نیز با برگزاری همایش‌ها و نشست‌هایی در سطوح مختلف، و با ترتیب دادن سخنرانی‌هایی در مجامع اقتصادی و اجتماعی تلاش دارد باب گفتگو و بحث برنامه سوم را در جامعه بگشاید و صاحبان فکر و اندیشه را به مشارکت در تدوین این برنامه ترغیب کند؛ اما برآورده شدن این انتظار سازمان برنامه و بودجه منوط به تحقق پیش‌شرط‌هایی است:

نخست این‌که علیرغم برداشت‌ها و نظریه‌های متفاوتی که ممکن است در تعریف برنامه‌ریزی وجود داشته باشد، باید حداقل به طور نظری به تعریفی مشترک در این زمینه دست یافت.

بنابراین همزمان با تلاش برای ترغیب پژوهشگران - کارشناسان و دارندگان تجربیات ارزشمند باید تعریف دقیق و روشنی از برنامه‌ریزی ارائه شود و آن گاه عواملی که توفیق و یا عدم توفیق در برنامه را موجب می‌شود تعیین کرد.

آن چه که تاکنون به عنوان تعریف برنامه‌ریزی ارائه شده و مورد قبول قرار گرفته است پذیرش ضرورت و کارایی برنامه‌ریزی در پیشرفت فعالیت‌ها است و مواردی را که منجر به شکست یا حصول به هدف می‌شود همان عوامل توفیق یا عدم توفیق برنامه عنوان داده‌اند.

نکته دیگر این که بسیاری از کشورها برای

اجرای آن حجم نقدینگی از مرز یک صد هزار میلیارد ریال فراتر رفت.

در سومین سال اجرای برنامه دوم مقامات بانک مرکزی میزان نقدینگی را حدود یک صد و بیست هزار میلیارد ریال اعلام کردند و به دلیل تأثیر آن بر نرخ تورم، سیاست انقباضی پولی را در پیش گرفتند که در چهارمین سال این برنامه و امسال نیز ادامه دارد.

طبیعی است اگر حجم نقدینگی در سطح مورد پیش‌بینی در برنامه باقی می‌ماند رشد شتابان تورم روی نمی‌داد و موجب کندی اجرای طرح‌ها نمی‌شد.

به هر حال، به علت شرایط اقتصادی کشور، به ویژه نرخ تورم و بالا رفتن هزینه‌ها، اجرای بسیاری از طرح‌های برنامه دوم متوقف شده است. علاوه بر این، در برنامه دوم توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی حجم صادرات غیرنفتی در این برنامه، به طور متوسط سالانه حدود ۵ میلیارد

برنامه‌ریزی و تنظیم بودجه دولت عملکرد سال‌های قبل را به عنوان معیاری برای تنظیم بودجه و یا برنامه انتخاب می‌کنند. در واقع تجارب حاصل از اجرای برنامه‌های گذشته یکی از مهم‌ترین ابزارها برای کوتاه مدت و بلندمدت است.

عملکرد برنامه دوم

واقعیت این است که دومین برنامه توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی کشور که از سال ۱۳۷۴ شروع شده و تا سال ۱۳۷۹ ادامه دارد در بسیاری از موارد از هدف‌ها و خط‌مشی‌های تعیین شده فاصله گرفته است.

اگر به بعضی از خط‌مشی‌ها و سیاست‌های تعیین شده در برنامه دوم نگاهی بیندازیم می‌بینیم در این برنامه حجم نقدینگی حداکثر ۹۵ هزار میلیارد ریال تعیین شده است و کل نقدینگی در پایان اجرای این برنامه می‌باید در سقف تعیین شده متوقف گردد، درحالی که در سومین سال

دلار پیش‌بینی شده بود. لذا می‌باید مجموع صادرات غیرنفتی در مدت اجرای برنامه از مرز ۲۰ میلیارد دلار فراتر رود.

این رقم نیز تحقق نیافته و به استثنای سال نخست اجرای برنامه دوم، یعنی ۱۳۷۴ و پیش از آن که حجم صادرات اندکی بیشتر از ۴ میلیارد دلار بود در سال‌های بعد، به ویژه در سالهای ۷۶ و ۱۳۷۷ میزان صادرات غیرنفتی مداوماً کاهش یافته است.

در باره علل افزایش و کاهش صادرات غیرنفتی نظریه‌های مختلفی وجود دارد. برخی از کارشناسان کاهش شدید ارزش ریال را از عوامل موثر در افزایش صادرات کالاهای غیرنفتی در گذشته می‌دانند. آن‌ها می‌گویند هرگاه ثباتی در نرخ برابری ریال با ارزها برقرار می‌شود به دلیل عدم قدرت رقابت تولیدات داخلی با تولیدات دیگر کشورهای صادرات غیرنفتی کاهش می‌یابد که همین وضعیت حاکی از پایین بودن کیفیت و عدم توانایی رقابت محصولات داخلی در بازارهای جهانی است.

براساس این نظریه، هرگاه بر قیمت ارز افزوده شده بلافاصله صادرات نیز افزایش یافته است، ولی پس از این که ترقی قیمت ارز بر قیمت تمام شده کالای ساخت داخل تاثیر گذاشت، روند نزولی صادرات نیز آغاز می‌شود.

از دیگر اهداف پیش‌بینی شده در برنامه دوم حفظ ثبات نسبی قیمت‌ها و قدرت خرید مردم بوده است. به موجب این برنامه دولت موظف شده بود صرفنظر از موارد پیش‌بینی شده برای افزایش قیمت برخی از کالا و خدمات دولتی، از افزایش قیمت سایر کالاها و خدمات جلوگیری کند.

طبق این برنامه قیمت کالا و خدماتی مانند فرآورده‌های نفتی - برق - آب و گاز می‌باید سالانه بیست درصد افزایش یابد ولی دولت از طریق تبصره‌های بودجه، طی سالهای اجرای برنامه دوم در قیمت‌های غیرمستقیم بر قیمت کالاها و خدمات اعم از دولتی یا بخش خصوصی با دریافت درصدی از قیمت کالاهای تولید شده افزوده است. از جمله دریافت‌های دولت از کالاهای ساخت داخل تحت عنوان عوارض برای آموزش و

پرورش، محیط زیست، ورزش، تحقیق و توسعه و... است که اصول آن‌ها را در قالب تبصره در قانون بودجه‌های سالانه منظور کرده‌اند.

اعمال چنین سیاست‌هایی موجب شده که در نخستین سال اجرای برنامه دوم، یعنی سال ۱۳۷۴ نرخ تورم به رقمی بالاتر از ۵۰ درصد برسد و با این که از سال ۱۳۷۵ آهنگ تورم کاهش یافته ولی همچنان ادامه دارد.

علاوه بر این، ماهیت و نحوه اجرای برنامه دوم موجب شده که تورم با رکود اقتصادی همراه شود.

اصلاحیه بودجه ۷۷

یکی دیگر از مواردی که باعث شکاف بین اهداف و عملکرد برنامه دوم شده پیش‌بینی غیرواقعی منابع درآمد و در نتیجه پیش‌بینی هزینه‌های سال ۱۳۷۷ است که در نتیجه آن دولت به دلایل مختلف، و از جمله کاهش قیمت نفت در آغاز نیمه دوم سال جاری، خود را با کسری یک هزار و نه صد میلیارد تومانی درآمد

مهربان

با ۳۰ سال سابقه

قطعات پیش ساخته گچی باصرفه ترین مصالح برای دیوارهای داخلی و مناسبترین پوشش برای سقفهای کاذب

نشانی کارخانه و دفتر فروش: کرج، جلانه ملارد، بعد از مظارین نفت، پلاک ۶۰۰۶، کدپستی ۳۱۸۱۳۱۱
تلفن: ۲۲۱۱۳۱۱ و ۲۲۱۱۳۱۲ کد: ۰۲۲۱۱۱ - نظایر: ۲۲۱۱۳۱۱ - ۰۲۲۱۱

نفت مواجهه دید. چون درآمدهای پیش‌بینی شده با واقعیت تطبیق ندارد، دولت در مورد تامین هزینه‌ها، به ویژه هزینه‌های جاری (مانند حقوق و دستمزد) با مشکل روبرو است.

طبق اصلاحیه بودجه، دولت در نظر دارد یک سوم کسری بودجه یعنی ۶۰۰ میلیارد تومان را از بانک مرکزی استقراض کند و بقیه را نیز با پیش فروش نفت - صرفه‌جویی - فروش اوراق مشارکت و پیش فروش حج تمتع تامین کند.

استقراض از بانک مرکزی بدون تردید تاثیر قطعی و حتمی بر نرخ تورم خواهد داشت، گرچه مقامات سازمان برنامه و بودجه می‌گویند جمع‌آوری نقدینگی و صرفه‌جویی می‌تواند تاثیر این استقراض را بر نرخ تورم خنثی سازد، اما اقتصاددانان چنین استدلالی را سفسطه‌آمیز تلقی کرده‌اند. در این اصلاحیه پیش فروش نفت پیش‌بینی شده که این امر نیز با اصول و دیدگاه طرح ساماندهی اقتصادی کشور مغایرت دارد، زیرا طرح ساماندهی بر کاهش اتکا به درآمد نفت تاکید دارد و توصیه می‌کند که دولت از وابستگی کشور به درآمد نفت بکاهد.

از این رو، گرچه پیش فروش یک میلیارد دلار نفت خام در شرایط حاضر ممکن است از بار مشکلات دولت بکاهد ولی بر مشکلات ساختاری اقتصادی کشور خواهد افزود.

تعریف برنامه‌ریزی

آن چه که به آن اشاره شد نگاهی گذرا به هدف‌های برنامه دوم و عملکرد متفاوت آن در موارد فوق بود. همین مختصر کافی است تا نشان دهد در تنظیم بودجه‌های سالانه و تدوین برنامه‌های پنج‌ساله در بسیاری موارد به واقعیت‌ها توجه نشده است. نتیجتاً باید در تدوین برنامه سوم توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی تجربیات حاصل از دو برنامه اول و دوم به دقت مدنظر قرار گیرد. برای تهیه و تدوین برنامه سوم نخست باید به تعریفی جامع و کامل از برنامه‌ریزی دست یافت و سپس عوامل تاثیرگذار در برنامه را ارائه کرد.

برنامه‌ریزی را می‌توان کوششی منظم و مستمر و جامع برای حصول به هدف یا هدف‌هایی مشخص با بهره‌گیری از منابع پیش‌بینی شده از زمان و مدت مشخص تعریف کرد. به عبارت دیگر، فعالیت و تلاش‌های نظم

اینک شکی نیست که برنامه دوم توسعه در بسیاری موارد از هدف‌ها و خامش‌های تعیین شده، فاصله گرفته است.

یافته و مستمر است که می‌تواند هدف‌های یک برنامه کوتاه‌مدت یا بلندمدت را تحقق بخشد.

جامع بودن این کوشش از جمله موارد تعریف برنامه‌ریزان است که هماهنگی منابع - زمان و هدف‌ها را به همراه دارد تا فرضاً منابع به موازات تحقق هدف‌ها در زمان تعیین شده به مصرف برسد.

بنابراین منابع - مدت - استمرار تلاش و هدف‌گذاری از اجزاء اصلی تعریف برنامه‌ریزی است. اگر این اجزاء با یکدیگر هماهنگ باشند نتیجه مورد انتظار از اجرای برنامه حاصل خواهد شد. به عنوان مثال، اگر کوشش و تلاش انجام شده همراه با صرف منابع، طرح را در زمان تعیین شده به پایان نرساند، هدف تحقق نیافته و اجرای طرح غیر اقتصادی می‌شود. طرح‌های متروی تهران و نیشکر هفت تپه اهواز از جمله مواردی است که قاعده فوق در مورد آن‌ها مصداق دارد، زیرا این طرح‌ها در زمان تعیین شده به بهره‌برداری نرسیده و لذا هزینه‌های اجرای آن‌ها بسیار بیش از آنچه لازم بوده افزایش یافته است. اگر هزینه این طرح‌ها را نسبت با بازده آن محاسبه کنیم به نظر نمی‌رسد این طرح‌ها توجیه اقتصادی داشته باشند.

برای توفیق در برنامه‌ریزی توجه عوامل متعددی ضروری است که چند مورد مهم آن‌ها از این قرار است:

- ۱- تعیین ابزار مناسب برای تحقق هدف‌ها
- ۲- پیش‌بینی موارد تاثیرگذار در برنامه‌ریزی

۳- اعتقاد و باور دست‌اندرکاران برنامه و جریان

۱-۱- تحقق هدف‌ها در برنامه‌ریزی نیازمند راه‌کار و ابزار مناسبی است تا امکان اجرای طرح را میسر سازد، زیرا گزینش هدف‌بخشی از برنامه و تعیین ابزار مناسب مکمل هدف محسوب می‌شود. چنان‌چه راه‌کارهای مناسب پیش‌بینی و در نظر گرفته نشود دسترسی به هدف نیز لاقبل به آسانی امکان‌پذیر نخواهد بود؛ کما این که در برنامه دوم برای توسعه صادرات غیرنفتی هدف‌هایی تعیین شده بود و یا در زمینه نقدینگی سقفی را مشخص کرده بودند، ولی به علت عدم ارائه راهکار مناسب، این هدف‌ها تحقق نیافته است.

هنگامی که برای افزایش صادرات غیرنفتی از ۲ میلیارد دلار به ۵ تا ۶ میلیارد دلار در برنامه هدف‌گذاری می‌شود می‌باید هم‌زمان با همکاری دستگاه‌های اجرایی راهکار آن نیز تعیین گردد، درحالی که ابتدا هدف مشخص می‌شود و سپس با برگزاری جلسات و سمینارهای مختلف به جستجوی راهکار می‌پردازیم!

۲-۱- اکنون با توجه به وضعیت و ساختار اقتصادی کشور مشخص شده است که میزان صدور نفت خام و عواید آن از سوی دولت بیشترین سهم را در تأمین منابع مالی طرح‌ها دارد (در طرح ساماندهی اقتصاد نیز به تاثیر منفی این وضعیت اشاره شده است).

عواید نفت در سالهای پیش و پس از انقلاب بر اقتصاد کشور و بالاخص در هزینه‌های دولت - اعم از عمرانی و یا جاری - تاثیرگذار بوده است و لذا بسیاری از دوره‌های رشد و رکود اقتصادی تحت تاثیر عواید نفت قرار داشته است.

در سال ۱۳۵۳ در کنفرانس اوپک در تهران قیمت نفت یکبار به ۴۲۰ برابر افزایش یافت. در سال ۱۳۵۶ میزان خرید نفت از سوی کمپانی‌های خارجی کاهش داده شد. در سال‌های جنگ تحمیلی بهای نفت به شدت تنزل کرد و به قیمت کمتر از ۸ دلار رسید و مجدداً در سال‌های پس از جنگ به بیشتر از ۲۰ دلار افزایش یافت. در یکی دو سال اخیر نیز قیمت نفت روند نزولی داشته است. اگر اثر این افزایش و کاهش‌ها را مورد بررسی قرار دهیم متوجه تاثیر عمیق عواید حاصل از

فروش نفت بر رشد و رکود اقتصادی کشور خواهیم شد.

تازه‌ترین آثار عواید نفت بر اقتصاد کشور ناگزیر ساختن دولت به تدوین اصلاحیه بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور است.

در پی کاهش قیمت نفت از ۱۷ دلار به ۱۲ دلار دولت در آغاز نیمه دوم سال جاری با حدود سه میلیارد دلار کاهش درآمد روبرو شد که این کاهش درآمد تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر طرح‌ها و برنامه‌های اقتصادی دولت گذاشته است. کاهش و افزایش عواید نفت طی سی سال اخیر موجب نوسان در برنامه‌ریزی اقتصادی کشور شده و دولت‌ها در برابر این نوسان با مشکلات و مسایل بسیار جدی دست و پنجه نرم کرده‌اند. از این رو عواید نفت را باید از جمله مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در برنامه‌های اقتصادی کشور دانست و در تدوین برنامه سوم توسعه اقتصادی - اجتماعی

و فرهنگی کشور به تأثیر آن توجه کامل داشت. ۳-۱- بسیاری عقیده دارند اگر ایران به هدف و

اصولی معتقد باشد و برای تحقق آن، کوشش و جد جهدی توأم با دقت را به کار بندد به نتایج شگفت‌انگیزی دست می‌یابد. صحت این نظریه را در تاریخ کشور فراوان می‌بینیم لذا باور و اعتقاد برنامه‌ریزان و مجریان برنامه را باید از جمله موارد مهم تأثیرگذار در برنامه توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی محسوب کرد.

هرچه اعتقاد و باور برنامه‌ریزان و مجریان طرح از عیار بیشتری برخوردار باشد، به همان نسبت حصول به هدف امکان‌پذیرتر خواهد بود. بنابراین باور و اعتقاد از مرحله فکر و اندیشه تا اجرای برنامه را می‌توان به عنوان عامل تأثیرگذار در توفیق و یا عدم توفیق برنامه عنوان کرد. کم نیست طرح‌هایی که به صورت نیمه تمام

رها شده و لذا بخشی از سرمایه ملی بلااستفاده مانده است. یکی از دلایل مهم متوقف ماندن این طرح‌ها عدم باور و اعتقاد برنامه‌ریزان و مجریان آن‌ها است.

طبق آماري که اخیراً وزارت صنایع اعلام کرده، هم اکنون بیشتر از ده هزار طرح نیمه تمام در کشور وجود دارد که بین ۱۰ تا ۹۰ درصد کارهای اجرایی آن‌ها انجام شده است.

بسیاری از این طرح‌ها به دلیل عدم اعتقاد و باور مجریان آن‌ها به نتایج طرح متوقف مانده است درحالی که به تجربه مشاهده شده وقتی یک صنعت‌گر به ثمربخش بودن طرح صنعتی اعتقاد و باور داشته باشد همانند کشاورز تا زمان به بهره‌برداری رسیدن آن از پای نمی‌نشیند.

بنابراین اعتقاد و باور نقش با اهمیتی در تحقق برنامه و پیش‌بینی اجرای طرح‌ها در قالب برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت دارد.

کافی تنگ

« کافی پک سابق »

اولین تریا رستوران ۲۴ ساعته تهران

کافی تک شبانه روزی با ۲۰ نوع تنوع غذایی در خدمت شهروندان گرامی :

- ۱- غذاهای پرسا :
 - چوجه کباب
 - لقمه مرغ
 - نان داغ - کباب داغ
 - پشقاب مخصوص
- ۲- ساندویچها :
 - روست بیف - چوجه کباب
 - همبرگر - چیز برگر
 - فیله مرغ با قارچ
 - هات داگ - کالباس مخصوص
- ۳- پلوها :
 - باقالی پلو یا ماهیچه
 - زرشک پلو یا مرغ
 - چلوکباب برگ مخصوص و چلوکباب لقمه
- ۴- پیتزای مخصوص

احترام به شما، سرعت و کیفیت اهداف ما است.

صبحانه مخصوص :
حلیم - عدسی
انواع املت

کافی تنگ محصولی از گروه تولیدی هفت کوشش

KAPILACK Restaurant, Shop

آدرس : میدان آرژانتین - بلوار بهمنی - جنب فروشگاه شهروند
تلفن های تماس : ۸۷۵۲۳۴۴ - ۲۲۵۳۳۴۴ - ۸۷۴۴۲۰۲

ماه مبارک رمضان در کافی تک با الطاری مخصوص به همراه نف و نی و مناجات و سحری مخصوص پذیرای روزه‌داران عزیز می‌باشیم

به همراه انواع دسرهای سالادها و نوشیدنی‌های گرم و سرد

غرفه شیرینی و زولبیا بامیه ۲۴ ساعته در خدمت شماست